

LATVIJAS INVESTĪCIJU VAJADZĪBAS

2021.-2027.GADA PLĀNOŠANAS PERIODĀ

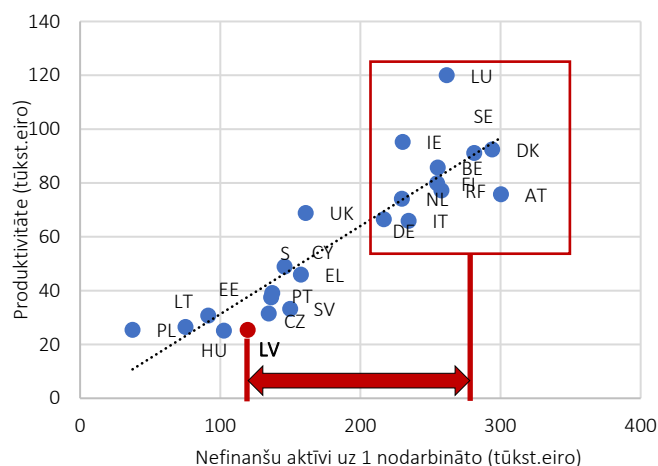
Deklasificēšanas pamatojums: EM 30.03.2023. vēstule Nr.7-12/2023/2286N

IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

LATVIJAS INVESTĪCIJU VAJADZĪBAS. MAKROEKONOMISKAIS IETVARS

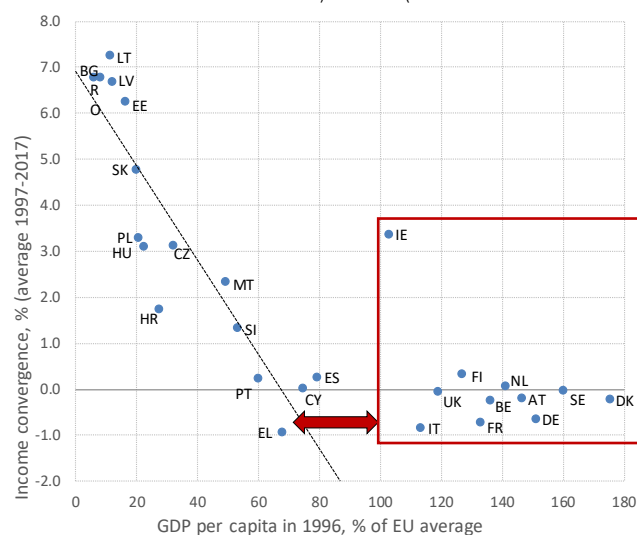
- ES ir vienots tirgus, bet dalībvalstīs ir dažādas situācijas un atšķirīgi izaicinājumi.
- Integrācija ES un globālajos tirgos ir spēcīgs pārbaudījums Latvijas konkurētspējai, ko šobrīd lielā mērā balsta salīdzinoši zemās darbaspēka izmaksas.
- Neskatoties uz sasniegumiem tautsaimniecības izaugsmē, saglabājas pietiekami daudz fundamentāla rakstura izaicinājumu. Galvenais no tiem ir konkurētspējas stiprināšana, mazinot produktivitātes plaisu ar modernām ekonomikām.
- Negatīvās demogrāfiskās tendences kopā ar zemo produktivitāti rada riskus ilgtspējīgai tautsaimniecības attīstībai.
- Produktivitātes atpalicības mazināšanai būtisks faktors ir investīcijas (1.attēls).
- ES struktūrfondi – nozīmīgs instruments strukturālo nepilnību novēršanai.
- Statistikas dati liecina, ka, sasniedzot 80% no ES vidējā līmeņa praktiski visos rādītājos konverģence vājinās. Plaisa ar attīstītajām ekonomikām var saglabāties ilgstoši (2.attēls).
- Latvijai trūkst publisko līdzekļu komplicētu un savstarpēji saistītu/ atbalstošu reformu veikšanai, kas ir ļoti svarīgas ekonomikas izejai no vidējo ienākumu slazda un konverģences tempu palielināšanai.
- Vājā konkurētspēja ES integrētajos darba tirgos kavē Latvijas konverģenci. Relatīvi zemāki ienākumi un atšķirības sociālās aizsardzības sistēmā veicina emigrāciju, kā rezultātā gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi Latvijā samazinās pieejamais darbaspēks.
- Saskaņā ar SVF aplēsēm emigrācijas rezultātā Latvijas ekonomikas izaugsme ir samazinājusies par vairāk nekā 1% no gada pieauguma tempa laikā no 1999. līdz 2014.gadam (IMF Country Report No. 18/267 REPUBLIC OF LATVIA)
- Produktivitātes veicināšanas pasākumu efektivitāte var būt maza, ja netiek ievēroti ekosistēmas darbības principi – atsevišķu pasākumu īstenošana nerada sinerģiju kopējās sistēmas efektivitātes palielināšanai. Ja ekonomiskai sistēmai ir vāja spēja reaģēt uz tehnoloģiskiem, globalizācijas, demogrāfiskiem un ekoloģiskiem izaicinājumiem, ekonomika iekrīt vidējo ienākumu slazdā.
- Tāpēc katrs produktivitāti ietekmējošo faktoru uzlabošanas pasākums ir jāvērtē kopējās ekonomiskās sistēmas kontekstā, kur viena elementa izmaiņas prasa arī citu elementu kvalitatīvas un kvantitatīvas izmaiņas - valsts izcilība kādā vienā konkurētspējas faktorā nevar kompensēt tās vājumu citās jomās.
- Neveicot Latvijā ieguldījumus kompleksi, atvērta tirgus apstākļos Latvija nevarēs realizēt savu izaugsmes potenciālu. Tas vēl vairāk palielinās ienākumu plaisu starp ES dalībvalstīm.

1.attēls. UZKRĀTO NEFINANŠU AKTĪVU NETO VĒRTĪBA UZ VIENU NODARBINĀTO UN PRODUKTIVITĀTE ES VALSTĪS

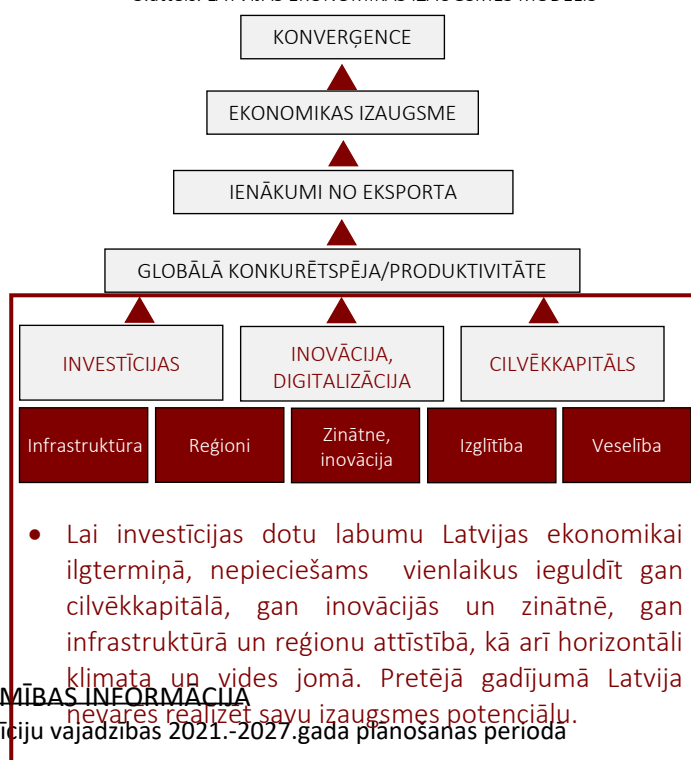
Avots: EUROSTAT dati, Ekonomikas ministrijas aprēķini

2.attēls. IENĀKUMU KONVERĢENCE ES (VIDĒJI NO 1997.-2017.GADAM)

Avots: EUROSTAT dati, Latvijas Bankas aprēķini

3.attēls. LATVIJAS EKONOMIKAS IZAUGSMES MODELIS

IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

EMPIel_140119_2019_Eiropas_semestris.docx; Latvijas investīciju vajadzības 2021.-2027.gada plānošanas periodā

IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

NOZARU ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJU UN INVESTĪCIJU SINERĢIJA

- Radīti integrēti pakalpojumi – saskaņā ar kopēju ilgtermiņa un ilgspējas vīziju atbalsts piegāžu ķēdes elementiem, kas dotu ietekmi uz tautsaimniecības transformāciju un produktivitātes pieaugumu.
- Iekļaušanās globālās nozīmes tirdzniecības un vērtību ķēdēs, atsakoties no atbalsta specializācijai zemas pievienotās vērtības vai neilgtspējīgos segmentos. ES fondu ieguldījums kā katalizators tālākai privāto investīciju piesaistei. ĀTI piesaiste projektiem sadarbībā ar potenciālajiem stratēģiskajiem partneriem, izejot no starpnozaru vajadzību kopuma.

NOZARU STRATĒGIJAS (EX-ANTE) - IDENTIFICĒ NOZARES IZAICINĀJUMUS, ŠAURĀS VIETAS, TIRGUS KĻŪDAS

Nozares	LAUKSAIMNIECĪBA, MEŽSAIMNIECĪBA un VIDE	APSTRĀDES RŪPNIECĪBA	ENERĢĒTIKA	BŪVNICĪBA	TRANSPORTS
	Produktivitātes palielināšana, biznesa modeļa maiņa, pāreja uz tehnoloģisko ietilpīgām nozarēm/darbībām, tradicionālo nozaru kvalitatīva struktūras maiņa, efektīvi investīciju piesaistes modeļi utt.				
Virzieni un rīcības	ES investīcijas – vietējo dabas resursu pārstrādē – starpnozaru nišas produktos ar augstu pievienoto vērtību un komercializācijas pakāpi. (kooperācija, eksporta zīmoli, e-komercija, ražošanas jaudas efektīvizētas izmantojot vietējos tehnoloģiskos produktus), kā arī ilgtspējīga attīstībā un vietējo resursu izmantošanā, pielāgošanās klimata pārmaiņām un vides izaicinājumiem.	Konkurētspēja, inovācija, eksportspējas koncentrācija uz globālām produktu plūsmām, investīcijas, digitalizācija. Mērķēti ieguldījumi RIS3 jomās (tirgus kļūdu novēršana caur efektīvu inovāciju sistēmu, R&D privātā & publiskā sektora sadarbība.	Konkurētspējīgas cenas reģionā, atbalsts AER samērīgs ar citu nozaru vajadzībām. Energoefektivitātes pasākumi, enerģētiskā neatkarība un drošība.	Skaidrs regulējums, efektīvs process no ieceres līdz realizācijai, skaidrs atbildību sadalījums, mazināts nozares attīstības cikliskums. Dzīvojamais fonds darbaspēka mobilitātei, A klases ofisi starptautiskajam biznesam, īpaši Rīgā.	Krāvu diversifikācija, jauni virzieni/partneri. Iekļaušanās globālajās ķēdēs. Stratēģisko publisko aktīvu efektīvs pielietojums /attīstīšana (avio/ostas - Multimodāli transporta risinājumi (dažādu stratēģisko investīciju fondu integrācija)

HORIZONTĀLĀS STRATĒGIJAS (EX-ANTE): NOZARES/JOMAS, KURU ATTĪSTĪBA BŪTISKI IETEKMĒ VISAS TAUTSAIMNIECĪBAS NOZARES. IDENTIFICĒ NOZARES IZAICINĀJUMUS, ŠAURĀS VIETAS, TIRGUS KĻŪDAS.

Nozare	Virzieni un rīcības
IKT	Globāli konkurētspējīgs sektors ar mērogojamiem (no LV tirgus lieluma līdz globālam pielietojumam) produktiem, to plaša izmantošana ražošanas procesu optimizācijā, datu vadītas ekonomikas koncepta īstenošana, uzlabojot nozares globālo konkurētspēju. Publiskā sektora digitālā transformācija, publisko IKT integrācija, nacionālo publisko pakalpojumu uzlabošana un koordinācija, e-pakalpojumi.
VESELĪBAS APRŪPE	Cilvēkkapitāla stiprināšana – veselīgi darba gadi, pieejamība efektīvam, kvalitatīvam veselības aprūpes pakalpojumam.
IZGLĪTĪBA	Cilvēkkapitāla stiprināšana – sistēmiska pieeja elastīga darbaspēka nodrošināšanai (prasmes, zināšanas, iemaņas). Pamatizglītība, vispārējā izglītība, vidējā profesionālā izglītība, augstākā izglītība, pieaugušo izglītība.
ZINĀTNE	Padziļināt integrāciju starpnozaru pētniecības resursiem, spēcīgi ZI, Zinātnes cilvēkresursu ataudze/stiprināšana. Cilvēkresursi, Baltijas un Ziemeļeiropas līmeņa infrastruktūras projekti – LV piedāvā saturisko specializāciju reģionā, kapacitātes audzēšana un pozicionēšana Eiropas zinātnes un tehnoloģiju pārnese projektos LV RIS3 jomās.
REĢIONĀLĀ POLITIKA	Pašvaldību stratēģijas reģionālās ekonomikas produktivitātes un kapacitātes celšanai, t.sk. publiskai infrastruktūrai uzņēmējdarbības attīstībai un produktivitātes celšanai, cilvēkkapitāla piesaiste reģionos, publisko pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība (mobilitāte). Būtiski virzīties uz reģionālo attīstības atšķirību samazināšanu, vienlaikus koordinācijā ar citām nozaru politikām nodrošinot Rīgas starptautisko konkurētspēju - Ziemeļeiropas infrastruktūras HUB (finanses/ R&D/logistika). Lai nodrošinātu pārmaiņas reģionālā attīstībā, būtiska ir arī pašvaldību administrācijas kapacitātes celšana.
SOCIĀLĀ AIZSARDZĪBA	Nevienlīdzība, nabadzības mazināšana, sociālā iekļaušanās, 50+, ilgstošie bezdarbnieki Jauniešu integrācija produktīvā nodarbinātības ciklā – mācību un praktisko iemaņu paralēla apguve.
VIDE UN KLIMATS	Plānojošā enerģētikas, transporta un lauksaimniecības politiku un risinājumus zema oglekļa satura attīstībai, tiek ņemti vērā siltumnīcefekta gāzes emisiju mazināšanas mērķi un pielāgošanās klimata pārmaiņām. Vides prasības tiek salāgotas ar Latvijas tautsaimniecības izaugsmes vajadzībām ilgtspējīgai attīstībai/dabas resursu pārstrādei (t.sk. investīcijas augstas tehnoloģiskās ietilpības infrastruktūrā gan vides, gan ražošanas iekārtās), klimata izaicinājumu izmantošana (t.sk. inovatīvu risinājumu radīšanā).

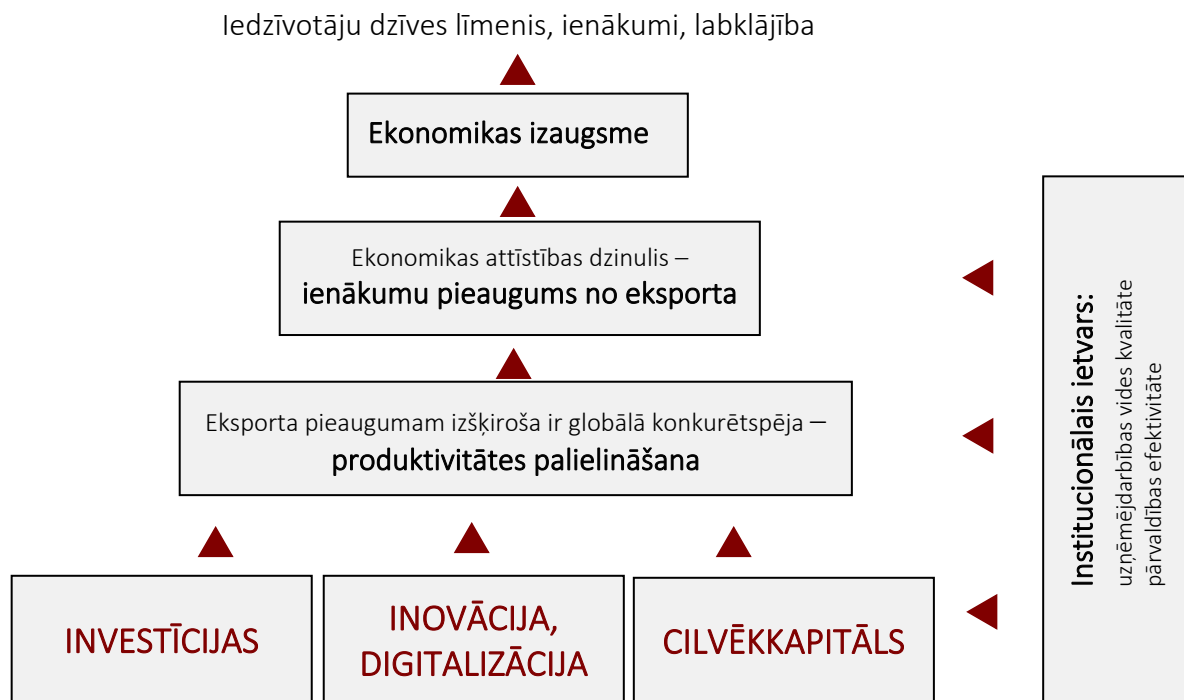
INSTITUCIONĀLAIS IETVARŠ UN HIGIĒNAS FAKTORI - uzņēmējdarbības vides sakārtošana, birokrātiskā sloga mazināšana (vides prognozējamība), ēnu ekonomikas apkarošana, fiskālā un monetārā politika, nozaru cikliskuma regulācija, utt.

IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA

EMPiel_140119_2019_Eiropas_semestris.docx; Latvijas investīciju vajadzības 2021.-2027.gada plānošanas periodā

LATVIJAS EKONOMIKAS IZAUGSMES MODELIS

Analizējot esošo stāvokli un nepieciešamo rīcību Latvijas konkurētspējas celšanai, iezīmējas nepieciešamība pēc mērķētas un resursus koncentrējošas rīcības labklājības straujākai vairošanai lielākai sabiedrības daļai. Par ekonomikas izaugsmes dzinēj spēku ir nosakāms ienākums no eksporta. Lai eksporta ienākumi būtu ilgtspējīgi, tie nedrīkst būt balstīti vienīgi cenu konkurētspējā, bet tiem jābūt balstītiem produktivitātē. Attiecīgi produktivitātes paaugstināšanai ir nepieciešamas konkrētas rīcības trīs virzienos – investīcijās, inovācijā un cilvēkkapitālā. Vienlaikus jāņem vērā, ka iniciatīvas jebkurā no šiem blokiem ir nesaraujami saistītas ar institucionālo ietvaru, ko raksturo uzņēmējdarbības vides kvalitāte un pārvaldības efektivitāte. Zemāk esošajā shēmā ir redzama trīs minēto virzienu un institucionālā ietvara mijiedarbība.

INVESTĪCIJAS LATVIJAS EKONOMIKĀ

Inovātai ekonomikai būtisks priekšnoteikums ir augsts investīciju līmenis un dinamika, kas tiešā veidā ietekmē IKP ikgadējos pieauguma tempus. Kā produktīvās kapacitātes veidotājas investīcijas palielina uzkrātā kapitāla (producēto aktīvu) apjomu, kas ir viena no svarīgākajām valsts bagātības sastāvdaļām. Taču krīzes gados (2008-2010) investīcijas samazinājās gandrīz uz pusi, bet, ekonomikai stabilizējoties, investīciju dinamika bija ļoti vāja. Kopumā laika periodā no 2011. līdz 2016.gadam investīcijas ik gadu vidēji pieauga par 3,3%, kas būtiski atpalika no vēsturiskiem (1995-2004) gada vidējiem pieauguma tempiem (17,3%). 2017.gadā ieguldījumi pamatkapitāla veidošanai pieauga par 13,1% un veidoja gandrīz 20,9% no IKP. Arī 2018.gadā investīcijas turpina strauji augt. Neskatoties uz pēdējo gadu pieaugumu, investīciju līmenis joprojām ir par gandrīz 3 procentpunktiem no IKP mazāks par vēsturiski vidējo pirmskrīzes rādītāju un krietni zemāks nekā straujās izaugsmes gados (2005-2007). Investīcijas infrastruktūras objektu un mājokļu būvniecībā veido lielāko daļu iekšzemes investīciju kopējā apjomā. Tāpēc to samazinājums krīzes gados un lēnā atgūšanās pēckrīzes periodā rada vislielāko negatīvo ietekmi uz kopējo investīciju līmeni valstī. Vienlaikus Latvijā, salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm (it īpaši Igauniju), ir maza daļa no kopējām investīcijām ieguldījumiem mašīnās un iekārtās, kā arī intelektuāla īpašuma produktos. Pasaulē zināmā mērā veidojas jauna "pasaules kārtība", kur caur bilaterālo attiecību prizmu ne tikai starp valstīm, bet starp valstīm un starptautiskām multinacionālajām korporācijām veidojas "uzvarētāji/ zaudētāji" gan inovācijas vērtību ķēdēs, gan tirdzniecības kontekstā. Tāpēc ir jāstiprina Latvijas uzņēmēju spēja integrēties globālajās vērtību ķēdēs.

Lai panāktu biznesa ieinteresētību mainīt savus esošos biznesa modeļus, vienlaikus panākot tautsaimniecības transformāciju, nepieciešamas radikālākas rīcības. Jāveido proaktīva investīciju piesaiste, salīdzinot ar esošo praksi. Proaktīva globālo korporāciju piesaiste kā izsmalcinātu vērtību ķēžu dalībniekus Latvijas ekonomikai jomās, kurās mums ir augsts izaugsmes potenciāls. Šī pieeja nediskriminē uzņēmumus pēc to kapitāla izcelsmes - būtiskas ir

~~IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA~~

investīcijas tautsaimniecībā – gan vietējā kapitāla, gan ārvalstu kapitāla, gan dalīta kapitāla uzņēmumi, kuri ir jāiesaista šī mehānisma iedzīvināšanai.

INOVĀCIJA UN DIGITALIZĀCIJA LATVIJAS EKONOMIKĀ

Ar mērķi panākt straujāku tautsaimniecības transformācijas procesu valdībai sadarbībā ar uzņēmējiem un zinātnes pārstāvjiem ir mērķtiecīgi jāīsteno pasākumu kopums, kurš vērsts uz ekonomisko subjektu augstāku darba ražīgumu un vienkāršu, drošu un ātru publisko pakalpojumu saņemšanu, tādējādi stiprinot sabiedrības vēlmi iesaistīties dažādu ekonomisku un sociālu vērtību radīšanā. Latvijai ir visi priekšnoteikumi, lai kļūtu par Ziemeļeiropas ekonomisko aktivitāšu “magnētu”, kur attīstīt pasaules tirgū pieprasītus produktus/ risinājumus. Ņemot vērā digitalizācijas straujo attīstību un tās tiešo ietekmi uz produktivitāti (līdz šim produktivitātes pieaugums tika bāzēts cilvēkresursa izmaksu un procesu izmaiņu vadībā), jau šobrīd pasaules attīstītās valstis saskaras ar izaicinājumiem, kas saistīti ar lēno darbaspēka produktivitātes pieauguma tempu (1-2% pieaugumu gadā). Tā kā Latvija vēlas panākt straujāku ekonomikas izaugsmi kā vidēji ES, ir jāveic virkne proaktīvu soļu, lai Latvija būtu atvērta un spējīga absorbēt digitalizācijas radītos izaicinājumus un – vēl vairāk – spējīga arī pati, izmantojot savu zinātnes potenciālu un uzņēmēju spējas, radīt pasaulē pieprasītus, eksportspējīgus produktus/ risinājumus.

CILVĒKKAPITĀLS LATVIJAS EKONOMIKĀ

Mēs dzīvojam strauji mainīgā pasaulē, un bieži vien lielas algas saņemšanai vairs nepietiek ar sen atpakaļ iegūtu specialitāti vai profesiju. Tehnoloģiskais progress neizstumj cilvēku no darba tirgus. Gluži pretēji – tas rada jaunas iespējas. Viens cilvēks spēj paveikt vairāk darba un attiecīgi arī saņemt lielāku algu. Taču jaunas tehnoloģijas prasa arī jaunas zināšanas. Pat šķietami vienkāršu darbu veikšanai vairs nepietiek tikai ar pabeigtu vidējo izglītību. 21. gadsimta straujo zinātnes un tehnikas sasniegumu un augstas tehnoloģijas laikmetā zināšanas un prasmes noveco arvien ātrāk, tādēļ pastāvīgi nepieciešams tās pilnveidot un uzlabot, kā arī apgūt jaunas zināšanas un prasmes, lai spētu konkurēt darba tirgū. 2016. gadā vien 7,3% (77,7 tūkst.) no iedzīvotājiem vecumā no 25-64 gadiem bija iesaistīti mūžizglītības pasākumos – mērķis līdz 2020. gadam palielināt pieaugušo izglītībā iesaistīto īpatsvaru līdz 15% jeb aptuveni 120 tūkst.

Latvijas darba tirgū ir liels mazkvalificētā darbaspēka īpatsvars. 2017. gadā vairāk nekā 90 tūkst. jeb aptuveni 9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem bija pamatizglītība vai nepabeigta pamatizglītība, turklāt nav sagaidāms, ka tuvākā nākotnē to īpatsvars varētu būtiski samazināties. Vienlaikus vakances netiek aizpildītas pat pie salīdzinoši augsta bezdarba līmeņa, būtiskas atšķirības ir vērojamas arī reģionālā griezumā. Tas liecina par strukturālu problēmām. Pašreizējam darbaspēka trūkim ir divi galvenie iemesli – 1) pārāk zems atalgojums neproduktīvās nozarēs un darbiniekiem nav motivācija šādus darbus veikt (papildus augsts ēnu ekonomikas risks), 2) zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgās nozarēs iztrūkst atbilstoši augsti kvalificēti speciālisti.

INSTITUCIONĀLAIS IETVARŠ

Institucionālā vide ir nozīmīgs konkurētspējas aspekts, kam pasaules mērogā tiek pievērsta īpaša uzmanība un veiktas reformas. Kā viens no pārmaiņu virzieniem ir dažādu IT risinājumu ieviešana – dažādu tehnoloģisko risinājumu izstrāde/ ieviešana valsts pārvaldē un pašvaldībās (jo īpaši pilsētās). Vienlaikus ir jāņem vērā, ka ar institucionālo vidi tiek saprasts ne tikai valsts pārvaldes vai valdības darbs, bet arī privātā biznesa korporatīvā ētika.

Latvijas tautsaimniecība ir cieši integrēta starptautiskajos tirgos. Tāpēc jaunu konkurētspējas priekšrocību veidošanā Latvijai ir jāpielāgojas globāliem izaicinājumiem, kas maina tradicionālo biznesa modeli:

- ražošanas faktoru un kapitāla starptautiskās mobilitātes palielināšanās – saasinās konkurence starptautiskajos produktu, darba un kapitāla tirgos;
- ražošanas fragmentācija, veidojas valstu specializācija kādā noteiktā nozarē vai arī produkta pievienotās vērtības radīšanas ķēdē;
- strauji augošas jaunās industriālās valstis ar izteiktām lētā darbaspēka priekšrocībām;
- privāto investīciju piesaistei lielākas prasības tiek izvirzītas institucionālai videi un infrastruktūrai.

Pie pastāvošās resursu mobilitātes – uzņēmēju motivācijas veicināšana biznesa modeļa maiņai un jaunu konkurētspējas priekšrocību izziņāšanai un veidošanai ir galvenais politikas mērķis. Saprotot konkurētspējas celšanas sarežģīto dabu, resursu pieejamību un attiecīgi nepieciešamību tos koncentrēt, kā arī ievērojami lielo iesaistīto pušu skaitu, ir vēl sagaidāmas diskusijas.

~~IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA~~

EMPiel_140119_2019_Eiropas_semestris.docx; Latvijas investīciju vajadzības 2021.-2027.gada plānošanas periodā

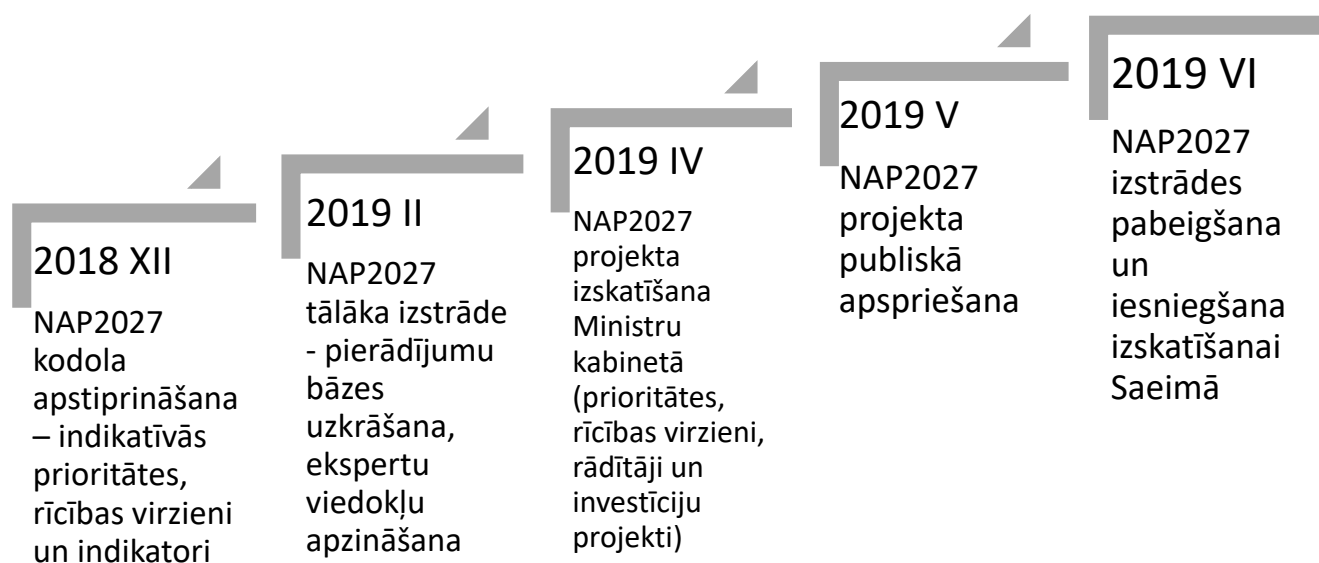
ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA LATVIJĀ UN NAP2027 IZSTRĀDES PROCESS

Latvijai ir normatīvajā ietvarā balstīta, sistēmiska pieeja attīstības plānošanai, kur valsts līmeņa stratēģiskie mērķi ir noteikti Nacionālajā attīstības plānā un Latvija 2030 – Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā. Minētie mērķi tiek izmantoti nozaru politiku veidošanā un valsts ieguldījumu prioritāšu plānošanā.

Ir izstrādāts NAP2027 sākotnējais koncepts, kas paredz stabilu izaugsmi un dzīves kvalitātes pieaugumu ikvienam iedzīvotājam kā NAP2027 virsmērķi. Uz cilvēku orientēta pieeja padara dzīves kvalitāti par stratēģisku mērķi valsts attīstībai un visu pasākumu koordinēšanai, tostarp to, kas risina aktuālākās problēmas Latvijā – konkurētspējas stiprināšana, samazinot produktivitātes plaisu ar citām attīstītajām valstīm, vienlaikus mazinot ienākumu nevienlīdzību.

Pašreiz tiek izstrādāta pasākumu un ieguldījumu analīzes metodoloģija, kurā prioritāte tiks piešķirta projektiem, kuriem būs lielāka ietekme uz NAP2027 rādītājiem. Minētais un vispārējais NAP2027 izstrādes process ir balstīts uz esošo politiku ietekmes novērtējumiem, tirgus nepilnību noteikšanu un plaisu analīzi ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, integrācijai globālos procesus, sabiedrības izaicinājumu uzrunāšanai, kā arī starp nozaru un valsts līmeņa rezultatīvajiem rādītājiem (demogrāfiskā lejupslīde, migrācija, zems ražīgums, nevienlīdzības, klimata pārmaiņas utt.). Tāpat analīzē būtiska loma tiks pievērsta reģionālās attīstības aspektam un reģionālās attīstības izaicinājumiem.

Nacionālā attīstības plāna 2021-2027.gadam indikatīvais izstrādes grafiks

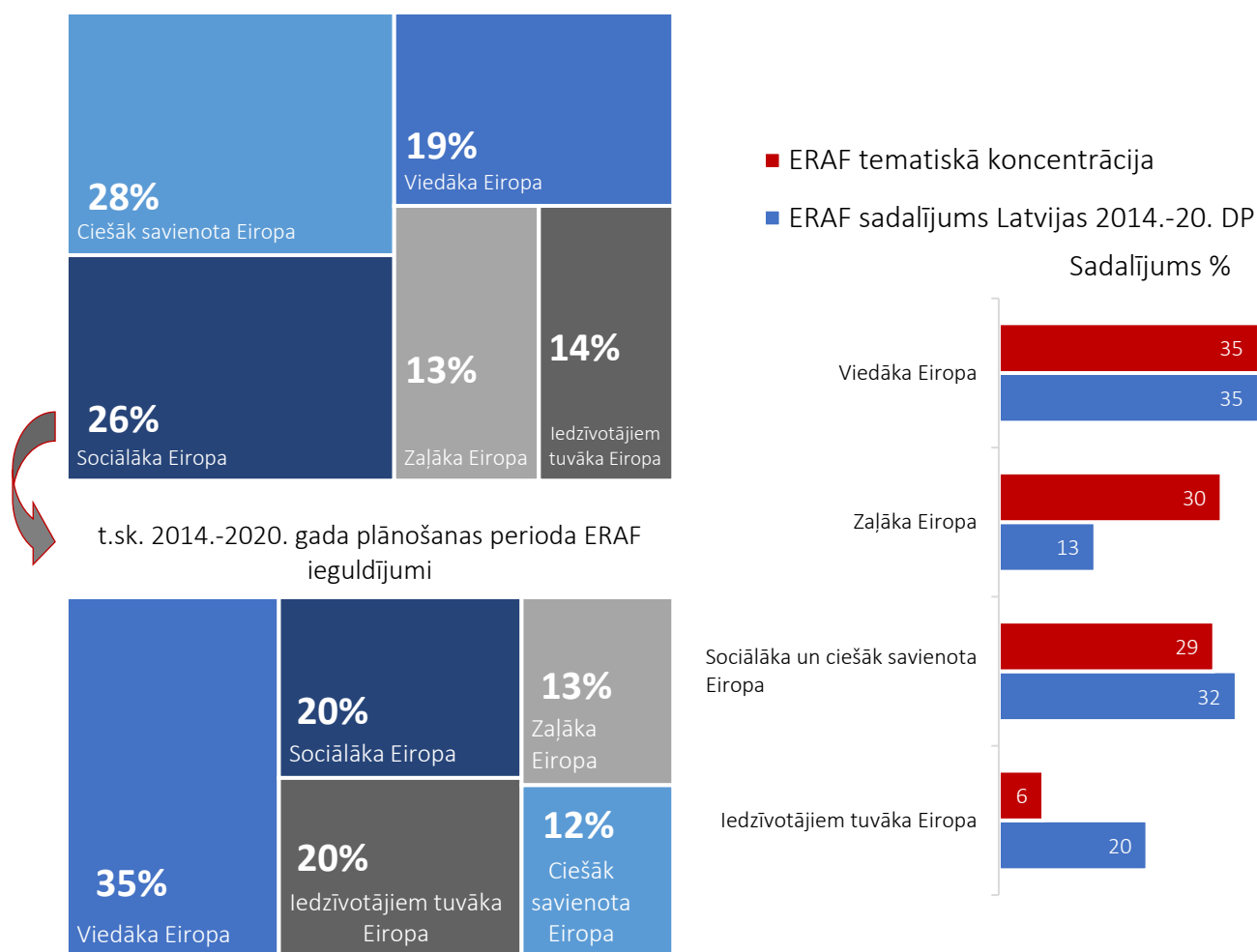
2014.-2020.GADA PLĀNOŠANAS PERIODA IEGULDĪJUMI UN KOHĒZIJAS POLITIKAS PIEDĀVĀJUMS 2021.-2027. GADAM

Gatavojoties ES budžeta periodam pēc 2020. gada Eiropas Komisija 2018.gada maijā ir publicējusi priekšlikumus ES Daudzgaļu finanšu shēmai, kā arī Kohēzijas politikas regulējumam. Kā nozīmīgs regulējuma izstrādes vadmotīvs ir bijusi vienkāršošana, elastība un dažādu procesu integrācija. Tāpat būtiski stiprināta Kohēzijas politikas sasaiste ar ES semestra procesu un Strukturālajām reformām, kas paredz programmu plānošanas fāzē un vidusposma pārskata ietvaros programmas plānot atbilstoši aktuālajām Padomes rekomendācijām dalībvalstīm. Ņemot vērā, ka ES Semestra procesa ietvaros plānots publicēt arī analīzi par dalībvalstu investīciju vajadzībām, Latvija ir uzsākusi aktīvu darbu pie ieguldījumu vajadzību apkopošanas nacionālā līmenī.

Plānojot Kohēzijas politikas ieguldījumus Latvija līdzšinējos plānošanas periodos ir aktīvi izmantojusi ES fondu līdzekļus Strukturālo reformu ieviešanai tādās jomās, kā izglītības, zinātnes un veselības aprūpes tīkla efektivizācija u.c. ES fondu atbalsts ir bijis nozīmīgs faktors gan infrastruktūras uzlabošanai, gan efektīvāku pārvaldības modeļu ieviešanai. Pārdomātas Strukturālās reformas un Kohēzijas politikas atbalsts ir bijuši priekšnosacījumi stabīlai Latvijas ekonomikas konverģencei, kas kopš iestāšanās ES ir nodrošinājuši Latvijas IKP tuvināšanos ES vidējam radītājam par 21 % (no 46% līdz 67%).

Nozīmīgs elements efektīvām ES fondu investīcijām ir bijusi sasaiste ar Latvijas nacionālajiem attīstības plānošanas dokumentiem, kas nodrošina sistemātisku pieeju valsts izaicinājumu un attīstības potenciāla finansēšanai. Latvija arī turpmāk Kohēzijas politikas ieguldījumus redz kā nozīmīgu Nacionālā attīstības plāna sastāvdaļu.

2014.-2020. GADA PLĀNOŠANAS PERIODA DARBĪBAS PROGRAMMAS "IZAUGSME UN NODARBINĀTĪBA" IEGULDĪJUMI DALĪJUMĀ PA KOHĒZIJAS POLITIKAS REGULĒJUMĀ PIEDĀVĀTAJEM MĒRĶIEM 2021.-2027. GADA PLĀNOŠANAS PERIODAM

NAV KLASIFICĒTS
~~IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA~~

Vienlaikus efektīvai Kohēzijas politikas sasaistei ar nacionālo plānošanas ietvaru īpaši svarīga ir ES līmeņa regulējuma elastība, kas ļautu izmantot piemērotākos risinājumus dalībvalstu attīstības vajadzību finansēšanai. Lai arī kopumā pozitīvi ir vērtējams EK piedāvātais politikas ietvars, tomēr atsevišķi regulējumā iekļautie elementi būtiski sašaurina dalībvalstu iespējas finansēt tām svarīgas prioritātes. Centralizēti noteiktais dalījums pa fondiem un fondu attiecināmības noteikumi, tematiskās koncentrācijas prasības, sliekšņi klimata ieguldījumiem, kā arī pastiprināta sasaiste ar Padomes rekomendācijām atstāj dalībvalstīm nelielas manevra iespējas citiem nozīmīgiem ieguldījumiem.

Īpaši būtiski ir virzīties uz elastīgāku pieeju tematiskās koncentrācijas prasībām un mazināt centralizēti noteiktus sliekšņus ieguldījumiem konkrētās jomās. Līdzšinējā prakse ar tematisko koncentrāciju ir radījusi praktiskas problēmas finansējuma plānošanā, īpaši gadījumos, kad nepieciešams reaģēt uz situācijas izmaiņām un jauniem izaicinājumiem. Ņemot vērā kopējo ES budžeta virzību uz elastīgāku pieeju finansējuma plānošanā, nav pamatoti ierobežot dalībvalstu iespējas veikt tām nozīmīgus ES fondu programmu grozījumus. Šajā kontekstā Latvija saskata potenciālu tematiskās koncentrācijas prasības mīkstināt, piemēram, iekļaujot Strukturālo reformu ieguldījumus tematiskās koncentrācijas aprēķināšanā, ņemot vērā Kohēzijas fonda ieguldījumus 2.politikas mērķī "Zaļāka Eiropa", kā arī rodot tehniskus risinājumus tematiskās koncentrācijas uzskatei atbilstošiem ieguldījumiem no 5. politikas mērķa "Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa".

Ņemot vērā priekšlikumus ES budžeta un Kohēzijas politikas kopapjoma samazināšanai, ES līmeņa regulējuma izstrādes procesā jārod elastīgi risinājumi, lai dalībvalstis par pieejamo finansējumu varētu finansēt tās vajadzības, kas identificētas to nacionālās attīstības stratēģijās.

LATVIJAS INVESTĪCIJU VAJADZĪBAS 2021.-2027. GADA PLĀNOŠANAS PERIODĀ

Latvijas investīciju vajadzības atbilstoši Kohēzijas politikas regulējumā piedāvātajiem mērķiem 2021.-2027. gada plānošanas periodam

INOVĀCIJAS UN ZINĀTNE

IZGLĪTĪBA

SABIEDRĪBAS VESELĪBA UN APRŪPE

IEKĻAUJOŠA SABIEDRĪBA UN DARBA TIRGUS

INFRASTRUKTŪRA

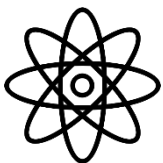
REĢIONĀLĀ ATTĪSTĪBA

VIDE UN ENERĢĒTIKA

~~IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA~~

EMPiel_140119_2019_Eiropas_semestris.docx; Latvijas investīciju vajadzības 2021.-2027.gada plānošanas periodā

NAV KLASIFICĒTS

INOVĀCIJAS UN ZINĀTNE

IZAICINĀJUMI

Augsts MVU īpatsvars ar zemu vai iztrūkstošu P&A investīciju apjomu, maz augsto tehnoloģiju uzņēmumu

Ilgstošas nepietiekamas valsts budžeta investīcijas P&A

Nepietiekams P&A personāla skaits; novecošanās; zema STEM absolventu proporcija

Nepietiekama sadarbība un koordinācija starp P&A institūcijām, valsts pārvaldi un komercsektoru; klasteru attīstība

Nepietiekama starptautiskā sadarbība; ekselence, integrēšanās globālajās vērtību ķēdēs

Nepietiekama P&A rezultātu komercializācija; digitalizācijas iespējas un izaicinājumi

FAKTI

- Investīcijas P&A 2017.gadā – 0.51% no IKP (0.44% 2016.gadā). Privātās investīcijas P&A saglabājas kritiski zemas. Latvijas pētniecības un inovāciju sistēma ir ļoti atkarīga no ES fondu atbalsta.
- P&A nodarbināto proporcija no kopējā darbaspēka PLE izteiksmē (2017) – 0.62% salīdzinājumā ar vidējo rādītāju ES 1.37%.
- 2016.gadā 31.3% P&A nodarbināto bija vecumā virs 55 gadiem un tikai 27.1% - jaunāki par 34 gadiem.
- Zinātnisko publikāciju proporcija TOP 1% žurnālos (*CiteScore*) – 2.2% salīdzinājumā ar vidējo rādītāju ES 2.9% (2017).
- Latvija ierindojas 24.vietā Eiropas inovāciju rezultātu pārskatā (2018). Visvājākais sniegums pozīcijās “Uzņēmumu ieguldījumi”, “Uzņēmumu inovācijas”, “Pievilcīga pētniecības sistēma” un “Uzņēmēju sadarbības spēja”.
- Zemo un vidēji zemo tehnoloģiju ietilpīgu industriju proporcija 80% no kopējās Latvijas ražošanas nozares.

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **P&A izcilības radīšana un pētniecības un inovāciju centru kapacitātes celšana, lai veicinātu viedu izaugsmi**, tai skaitā praktiskie pētījumi, ienākošo un izejošo doktorantūras studentu un pētnieku mobilitāte, inovāciju infrastruktūras uzlabošana RIS3 jomās, ieskaitot digitalizāciju, sinerģija ar Apvārsnis 2020, Apvārsnis Eiropa un iesaiste starptautiskajos izcilības tīklos, Eiropas Atvērtās zinātnes mākonī.
2. **Pētniecības rezultātu komercializācija** (tehnoloģiju pārnese) un tehnoloģiju ietilpīgāku preču un pakalpojumu ražošana.
3. **P&A inovāciju aktivitātes, ko virza uzņēmējdarbības sektora vajadzības.**
4. **Zināšanu partnerības**, kas ietver studentus, pētniekus, uzņēmējus, tādējādi uzlabojot MVU konkurētspēju, jaunu inovatīvu uzņēmumu veidošanu; **Inovāciju iepirkuma** iniciatīva.
5. **Produktivitātes palielināšana – investīcijas pamatlīdzekļos** jaunu produktu, pakalpojumu, procesu izstrādei vai esošo uzlabošanai.
6. **Tiešo ārvalstu investīciju projektu īstenošana** RIS3 jomās.
7. **Inovatīvu zaļās enerģijas, energoefektīvu un citu tehnoloģiju ieviešana.**
8. **Digitālo tehnoloģiju ieviešana** un arvien plašāka pielietošana publiskajā un privātajā sektorā.
9. P&A spēju stiprināšana, izmantojot uzņēmumu, zinātnisko institūciju un publiskā sektora (*triple helix*) **sadarbības platformas.**

IZGLĪTĪBA

IZAICINĀJUMI

Skolēnu skaita samazināšanās un inženierzinātņu (STEM) grādu ieguvušo zems īpatsvars. Nepietiekama pieejamība bērnu, jauniešu un pieaugušo dažādām izglītības vajadzībām

Atšķirības skolēnu sniegunā lauku un pilsētu skolās, teritoriāli nevienmērīga un nepietiekama izcilība. Neviendabīga **kvalitāte un pieejamība**, t.sk. pirmsskolai, **mazapdzīvotās vietās**, kā arī augstas skolu infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, t.sk. zema **energoefektivitāte**

Skolotāju novecošanās, laikmetam neatbilstošas tehnoloģiju prasmes profesionālajā un augstākajā izglītībā

Nepietiekama iesaiste profesionālajā un pieaugušo izglītībā, laikmetam neatbilstošas prasmes, īpaši tehnoloģijās

Augstākās izglītības fragmentācija un nepietiekama izcilība, lēna reaģētspēja uz biznesa un industrijas attīstības vajadzībām

Zema inovāciju un digitālo prasmju apguve un pārnese

FAKTI

- Nepietiekama dalība pirmsskolas izglītībā no 1,5 līdz 3 gadu vecumam.
- 15 gadus vecu izglītojamo īpatsvars ar zemiem mācību rezultātiem lasītprasme, matemātikā un dabaszinātnēs: 17.7%, 21.4%, 17.2% (PISA 2015).
- 2016/2017 m.g. 28% skolotāji bija vecumā virs 55 gadiem, un tikai 25% bija zem 40 (IZM).
- Inženierzinātņu (STEM) grādu ieguvušo īpatsvars - 20.5%, salīdzinājumā ar ES vidējo 25.7% (2017).
- Iesaiste profesionālajā vidējā izglītībā - 38.1%, salīdzinājumā ar ES vidējo 49.3% (2016). 53.9% profesionālās izglītības absolventu vecumā no 20-34 ieguvuši ievērojamu darba pieredzi obligātās prakses laikā (2016).
- Iesaiste pieaugušo izglītībā - 7.5%, salīdzinājumā ar ES vidējo 10.9% (2017).
- 50% iedzīvotāju nav pamata digitālo prasmju (DESI, 2017).
- Augstākās izglītības iestādēm zems sniegums starptautiskajos reitingos.

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **Vispārējās izglītības kvalitāte, atbilstība un pieejamība** – skolotāju profesionālās kompetences pilnveide; uzlabota mācību vide/ infrastruktūra, pilotprojekti, kas demonstrē izcilības attīstību un izplatību, kā arī problēmu risināšanu mazapdzīvotās vietās, t.sk. digitālu risinājumus; talantu attīstība, kapitālieguldījumi kvalitatīvai izglītībai, uzlabota izmaksu efektivitāte un augstāka energoefektivitāte.
2. **Stiprināt profesionālās un augstākās izglītības iestādes kā zināšanu radīšanas, tehnoloģiju pārnese un inovāciju centrus gudrai izaugsmei:** stiprināt AI izcilību un internacionalizāciju un vadošos nozaru PI centrus, īpaši RIS3 nozarēs; uzlabot saikni starp AI, PI, industriju un darba tirgu ar fokusu uz jaunām iespējām un globālo vērtību ķēdi; PI un AI pedagoģiskā personāla profesionālā pilnveide, īpaši jauno tehnoloģiju jomā; veicināt inovācijas un uzlabot mācību vidi un infrastruktūru, īpaši digitalizācijas un jauno tehnoloģiju pilotprojektos; energoefektivitātes uzlabošana; kapacitātes stiprināšana, lai nodrošinātu augstas kvalitātes, atbilstošu un elastīgu tālākizglītību un pieaugušo izglītību, īpaši jauno tehnoloģiju jomā.
3. **Jaunas prasmes visiem: digitālās un jauno tehnoloģiju prasmes;** atbalsts inženierzinātņu (STEM) jomai un darba vidē balstītām mācībām; **pieaugušo prasmju pilnveide**, t.sk. digitālo un uzņēmējdarbības prasmju pilnveide; jauni finansēšanas modeļi, t.sk. publiskā privātā partnerība nodarbināto un pieaugušo tālākizglītībā un prasmju pilnveidē.
4. **Iekļaujošā izglītība** – preventīvi un mērķtiecīgi pasākumi, lai samazinātu izglītības pārtraukšanas risku un atbalstītu sociālo iekļaušanu, t.sk. atbalsts NEET jauniešiem; jauni finansēšanas modeļi, t.sk. publiskā privātā partnerība nelabvēlīgā situācijā nonākušo skolēnu, studentu atbalstam.
5. **Viedāka pārvaldība un inovācijas:** jauni digitāli risinājumi un mākslīgais intelekts izglītībā, t.sk. datu demokratizācija.
6. **Izglītības kvalitātes monitorings.**

SABIEDRĪBAS VESELĪBA UN APRŪPE

IZAICINĀJUMI

Sabiedrības novecošanās un iedzīvotāju skaita samazināšanās darbspējas vecumā

Augsta priekšlaicīga mirstība. Galvenie cēloņi - asinsrites slimības, jaundabīgie audzēji un ārējie nāves cēloņi

Veselības aprūpes pakalpojumu un ilgtermiņa aprūpes pieejamība un veselības aprūpes cilvēkresursu trūkums

Priekšlaicīga darbspējas zaudēšana - liels arodslimību un nelaimes gadījumu skaits darba vietās

Neveselīgs dzīvesveids un mazas fiziskās aktivitātes

Digitalizācijas iespējas un izaicinājumi

FAKTI

- Pieaug iedzīvotāju īpatsvars 50+g.v., kas 2030. gadā veidos teju pusi no populācijas (45,6%).
- Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums Latvijā joprojām ir viens no zemākajiem ES – 74,9 gadi LV, 81,0 gads ES.
- Latvijā ik gadu mirst gandrīz 30 tūkst. cilvēku, katrs ceturtais mirst priekšlaicīgi, nesasniedzot 65 gadu vecumu.
- Latvijā zems 65+ g.v. iedzīvotāju īpatsvars, kuri savu veselību vērtē kā labu vai ļoti labu – 9% LV, 38% ES.
- 81% vientuļo senioru ir pakļauti ekonomiskai spriedzei, kas ietekmē veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību.

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **Veselīgs dzīvesstils un profilakse** – visaptveroši veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi, sabiedrības veselības pētījumi un profilaktiskās aprūpes kvalitātes un efektivitātes uzlabošana primārajā aprūpē, stiprinot ģimenes ārsta komandas lomu; arī invaliditātes, aroda un darba drošības riska faktoru novēršana.
2. **Piekluve sociālajai, veselības un ilgtermiņa aprūpei un aktīvās novecošanās pasākumi** – ir svarīgi uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību primārās aprūpes līmenī: nodrošināt komandas paplašināšanu, izveidot platformu ģimenes ārstu atbalstam, attīstīt primārās veselības aprūpes centrus un izglītēt primārās aprūpes speciālistus. Tāpat būtiski attīstīt slimnīcu teritoriālās sadarbības modeļus, tostarp infrastruktūras attīstību un cilvēkresursu plānošanu sadarbības modeļa īstenošanai visos veselības aprūpes līmeņos. Svarīga ir gan pakalpojumu teritoriālā, gan finansiālā pieejamība, jo īpaši iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem veselības, sociālo pakalpojumu (tostarp ilgtermiņa aprūpes un sabiedrībā balstītas pieejas), nodarbinātības un mūžizglītības jomā.
3. **Veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes un efektivitātes uzlabošana** – ir jāveic ieguldījumi veselības un ilgtermiņa aprūpes personāla attīstībā, klīniskajos algoritmos, klīnisko pacientu gaitas attīstībā, medicīnas tehnoloģijās un infrastruktūrā, kas nodrošina savlaicīgu slimību diagnostiku un ārstēšanu vadošajās slimnīcās, aprūpes slimnīcu pielāgošanu aktīvās novecošanās procesam, medicīniskās rehabilitācijas attīstībai, kā arī e-veselības sistēmas un veselības reģistriem un citiem datu vākšanas, apstrādes, analīzes rīkiem, kā arī šo rīku integrācijai informācijas sistēmā, kā arī savlaicīgu diagnostiku ar mērķi mīkstināt funkcionālo traucējumu ietekmi;
4. **Veselības un sociālās aprūpes integrācija**: lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, ir jāveic ieguldījumi, lai izstrādātu integrētu veselības un sociālās aprūpes modeli pacientiem ar hroniskām slimībām, jo īpaši pacientiem ar psihiskām slimībām, uzvedības traucējumiem, neārstējamām slimībām un citām mērķgrupām, kas rūpējas par starpnozaru sadarbību kā neatņemamu daļu kvalitatīvas veselības aprūpes nodrošināšanā, tostarp izglītojošus pasākumus veselības aprūpes sniedzējiem integrētajā veselības aprūpē. Pakalpojumu piemērošana personām ar invaliditāti.

IEKĻAUJOŠA SABIEDRĪBA UN DARBA TIRGUS

IZAICINĀJUMI

Sabiedrības novecošanās, migrācija, kas rada darbaspēka, t.sk. kvalificēta darbaspēka, nepietiekamību, spiediens uz sociālās aizsardzības sistēmas finansiālo ilgtspēju un adekvātumu

Darba tirgus pārmaiņas, tehnoloģisko izmaiņu un digitalizācijas ietekme – nestandarta darbs, darba vietu kvalitāte (atalgojums, droša, veselībai nekaitīga darba vide, darba un ģimenes dzīves līdzsvars, sociālā aizsardzība, mācību pieejamība utt.)

Nodarbinātības iespēju un bezdarba reģionālās atšķirības

Aktīvo nodarbinātības pasākumu pārklājums bezdarbniekiem

Ienākumu nevienlīdzība, materiālā nenodrošinātība, augsts nabadzības risks (īpaši vecāka gadagājuma personām, personām ar invaliditāti, bezdarbniekiem, personām, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājāsniecībās)

Reģionālās atšķirības sociālo pakalpojumu pieejamībā un mājokļu infrastruktūras adekvātumā

FAKTI

- Augsts zemi atalgotu darba ņēmēju īpatsvars – gada neto izpeļņa strādājošajam, kurš nav laulībā, kuram nav bērnu un kura izpeļņa ir 50% no vidējā darbinieka izpeļņas, ir viena no zemākajām ES (LV – 10 082 PPS, ES – 19 679 PPS)
- Līdzdalība aktīvajos nodarbinātības pasākumos ir salīdzinoši zema (5,8 uz 100 000 iedzīvotāju, kas vēlas strādāt), valsts izdevumi aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem ir 0,6% no IKP
- Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ir viens no augstākajiem ES – 28,2% 2017.g. Nabadzības risks personām ar invaliditāti – 33,6% (ES – 20,2%), pensionāriem – 43,7% (ES – 13,5%), mājāsniecībās ar zemu darba intensitāti – 77,8% (ES – 62,3%)
- Liela daļa mājāsniecību saskaras ar grūtībām sociālo pakalpojumu pieejamībā (2016.g. 7,9% iedzīvotāju profesionālus sociālās aprūpes pakalpojumus mājā neizmanto - 37,9% finansiālu apsvērumu dēļ un 16,2%, jo aprūpes pakalpojumi nav pieejami)
- Sociālās aizsardzības izdevumi LV ir starp zemākajiem ES (2016. gadā: LV - 15,2% no IKP; ES - 28,2% no IKP)
- Materiālās nenodrošinātības līmenis ir ievērojami augstāks par ES vidējo rādītāju (2017.g. nodarbinātajiem – 16,8%, ES – 9,1%; bezdarbniekiem – 56,5%, ES – 39,8%)

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **Atbalsts darba meklētāju, bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto personu kvalifikācijas celšanai un pārkvalificēšanai;** mērķtiecīgs atbalsts ilgstošiem bezdarbniekiem, vecākiem bezdarbniekiem/bezdarba riskam pakļautām personām, un bezdarbniekiem ar garīgu un fizisku invaliditāti vai ierobežotu darbību; nodarbinātības dienesta kapacitātes palielināšana un aktīvās darba tirgus politikas pasākumu tālāka attīstīšana, sociālās uzņēmējdarbības attīstība, atbalsts darba devējiem un pasākumi darba vietu kvalitātes uzlabošanai, tostarp preventīvās kultūras darba vietā veicināšana attiecībā uz darba drošību un veselības aizsardzības uzlabošanu.
2. **Agrīna invaliditātes prevencija un pakalpojumu nodrošināšana,** kas iedrošina un dod iespēju personām ar invaliditāti un citām neaizsargātām grupām un viņu radniekiem – sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstība (nodrošinot deinstitutionalizācijas ilgtspēju), pieejami un adekvāti ilgstošās aprūpes pakalpojumi, agrīnas diagnostikas sistēmas izveide fizisko un garīgo traucējumu mazināšanai, psiholoģisks un sociāls atbalsts ģimenēm dažādās situācijās, vardarbības ģimenē novēršana, sociālo pakalpojumu attīstība personām ar invaliditāti un citām neaizsargātām grupām (tostarp mājokļu infrastruktūra), IKT attīstība un pieejama infrastruktūra visiem (tai skaitā personām ar invaliditāti, vecāka gadagājuma iedzīvotājiem).
3. **Atbalsts grupām, kas saskaras ar nabadzību un/vai sociālo atstumtību** – pašvaldību sociālo dienestu un citu institūciju kapacitātes palielināšana, lai izstrādātu jaunas darba metodes ar mērķa grupām un turpinātu IKT modernizāciju, metodisko atbalstu un personāla apmācību. Jauni pakalpojumi visneaizsargātākajām grupām.
4. **Integrēti starpnozaru pakalpojumi aktivizēšanai un iekļaušanai,** jo īpaši visneaizsargātākajām grupām (personām ar invaliditāti, bezdarbniekiem, mazkvalificētiem un vecāka gadagājuma personām, kuras pakļautas bezdarba riskam, tiem, kuri atrodas vistālāk no darba tirgus un ir neaktīvi utt.), tostarp pārtikas un/vai pamata materiālā palīdzība vistrūcīgākajām personām, tālāka IKT modernizācija.

INFRASTRUKTŪRA

IZAICINĀJUMI

Videi draudzīga, gudra un iekļaujoša mobilitāte

Multimodālu un intermodālu transporta risinājumu izstrāde

Baltijas dzelzceļa infrastruktūras integrācija Eiropas dzelzceļa tīklā – jauna dzelzceļa koridora attīstība, Rail Baltica projekts

Satiksmes drošības paaugstināšana

Digitalizācijas iespējas un izaicinājumi

FAKTI

- Latvijā atjaunojamās enerģijas īpatsvars transportā ir 6. zemākais ES (2,76% 2016. gadā).
- 14% no dzelzceļa līnijas kopgaruma Latvijā ir elektrificēti (ES 55%).
- Elektromobiļu skaits Latvijā 2018. gadā ir tikai 0,056% no kopējā transportlīdzekļu skaita.
- Ceļu kvalitātes ziņā Latvija Globālajā Konkurētspējas indeksā ierindojas 92. vietā (2018. gada dati).
- 39,2% jeb 3615 km ceļu ar melno segumu tiek klasificēti kā slikti un ļoti slikti (2018. gada dati).
- Nāves gadījumu skaits ceļu satiksmes negadījumos uz 1 miljonu iedzīvotāju ir piektais augstākais ES.

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **TEN-T tīkla izveides pabeigšana**, novēršot vājās vietas un trūkstošos savienojumus:
 - Ieguldījumi vājo vietu un trūkstošo posmu likvidēšanā valsts autoceļu tīklā; dzelzceļa infrastruktūras modernizācija (Rail Baltica); ostu infrastruktūras attīstība.
2. **Drošs, vieds, "tīrs", "zaļš" transports**, kas nodrošina pieejamību un veicina telpisko un ekonomisko attīstību:
 - Alternatīvas degvielas infrastruktūras attīstība (tostarp elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras attīstība, atbalsts sabiedriskā transporta nomaiņai videi draudzīgā veidā).
 - Lidostu infrastruktūras attīstība, uzlabojot drošību.
 - Dzelzceļa infrastruktūras attīstība (ritošā sastāva modernizācija, dzelzceļa tīklu elektrifikācija).
 - Ceļu infrastruktūras attīstība, uzlabojot ceļu satiksmes drošību, ceļu pielāgošana ES standartiem un divējādā pielietojuma (civilā – militārā) vajadzībām.
3. **Telekomunikāciju infrastruktūras attīstība.**

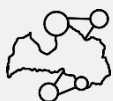

REĢIONĀLĀ ATTĪSTĪBA

IZAICINĀJUMI

Negatīvās demogrāfijas tendences un depopulācija

Attīstības centru nostiprināšana un izaugsmes veicināšana visā valsts teritorijā

Pakalpojumu pieejamības un publiskās vides kvalitātes uzlabošana

Iedzīvotāju mobilitāte uz vietām, kur ir darbs, darbaspēka pieejamības uzlabošana

Ekonomiskā izaugsme reģionos - nodarbinātības un uzņēmējdarbības attīstības iespējas reģionos

Digitalizācijas iespējas un izaicinājumi

FAKTI

- Rīgas plānošanas reģionā ir koncentrēti 69% valsts IKP, norādot uz būtiskajām Latvijas reģionu attīstības atšķirībām
- Pēdējos 10 gados Latvija zaudējusi ~15% darbaspēka. Īpaši kritiska situācija ir reģionos, no kuriem iedzīvotāji pārceļas uz ārvalstīm vai Rīgu.
- Ekonomiskās atšķirības ir būtiski ietekmējušas arī iedzīvotāju skaitu – ja Pierīgā pēdējos 10 gados ir samazinājies iedzīvotāju skaits tikai par 1%, tad Latgales reģionā par 20%.
- Ienākumu nevienlīdzībai Latvijā ir izteikts teritoriāls raksturs - atšķirības nefinanšu investīcijas 5,42 reizes, darba samaksa atšķirības 1,6 reizes.
- Augstākais bezdarba līmenis saglabājas Latgalē – 14% salīdzinot ar vidējo 8,7% bezdarba līmeni Latvijā.
- Vidēji IKP uz vienu iedzīvotāju Rīgā ir zemāks nekā citās pilsētās Baltijas jūras reģionā

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **Atbalsts infrastruktūrai uzņēmējdarbības attīstībai un produktivitātes celšanai** – publiskā infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam, t.sk., komercdarbības mērķiem paredzēto ēku/infrastruktūras attīstīšana; industriālie pieslēgumi, teritoriju sagatavošana privāto investīciju piesaistei un darba vietu izveidei; ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai.
2. **Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos** – labi apmaksātu darbavietu izveide un darba spēka iekšējās mobilitātes izmaksu samazināšana. Pašvaldību ceļu tīkla infrastruktūra un citi mobilitātes risinājumi.
3. **Publisko pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība** - E-pakalpojumu attīstība, digitālo prasmju attīstīšana, pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamība, pakalpojumu infrastruktūras pieejamība (veselības, kultūras, izglītības un sporta, sociālo pakalpojumi) un pakalpojumu sasniedzamība (pašvaldību ceļu un ielu infrastruktūras sakārtošana), pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitāte un pāreja uz AER; pašvaldību publiskās ārtelpas sakārtošana, tūrisma un rekreācijas pakalpojuma attīstība.
4. **Pašvaldību administrācijas kapacitātes celšana, sabiedrības sociālās aktivitātes stiprināšana** – pašvaldību zināšanas un prasmes uzņēmējdarbības atbalsta plānošanai un ieviešanai, pakalpojumu efektivitātei, iedzīvotāju iesaistei teritoriju attīstības plānošanā un īstenošanā

VIDE UN ENERĢĒTIKA

IZAICINĀJUMI

Bioloģiski noārdāmu atkritumu pārstrāde un atkritumu reģenerācija

Notekūdeņu attīrīšanas procesu efektivitāte un piesārņojuma samazināšana vidē

Pielāgošanās klimata pārmaiņām un to radīto negatīvo seku samazināšana

Piesārņojums vēsturiski piesārņotajās vietās un gaisa kvalitātes uzlabošana

Bioloģiskā daudzveidība un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana

Atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšanas kopējā enerģijas galapatēriņā. Energoefektivitātes paaugstināšana un kopējā enerģijas patēriņa samazināšana

FAKTI

- 2015.g. LV pārstrādāti tikai 29% sadzīves atkritumu, kamēr 62% - apglabāti, no kuriem lielākā daļa ir bioloģiski noārdāmi.
- Centralizētu notekūdeņu attīrīšanas dūņu apsaimniekošanas un pārstrādes infrastruktūras trūkums - 2017.gadā Latvijā kopumā tika saražotas 24 939 t notekūdeņu dūņu, no kurām vairāk kā 40% tiek uzglabātas t.s. pagaidu glabātuvēs nepārstrādātas. Novecojušu notekūdeņu savākšanas tīklu dēļ (vecākiem par 50 gadiem) vidē, jo īpaši gruntsūdeņos tiek novadīti neattīrīti notekūdeņi.
- Aptuveni 1300 ha Latvijā ir piesārņoti, bet kopā šādu vietu skaits ir 244. Tāpat ir jārisina gaisa piesārņojuma jautājumi, samazinot atsevišķu piesārņojošo vielu emisijas. Gaisa piesārņojuma radītās ar veselību saistītās ārējās izmaksas, Latvijā pārsniedz 748 miljonus *euro* gadā.
- Latvijā tikai 13% biotopu un 28% sugu ir ar labu aizsardzības statusu.
- Pašreizējais atjaunojamo energoresursu īpatsvars kopējā enerģijas gala patēriņā un attīstības tendences liecina par nenozīmīgiem uzlabojumiem, lai sasniegtu ES tiesību aktos noteiktos ilgtermiņa mērķus;
- Neskatoties uz to, ka energoefektivitātes paaugstināšanai ir pieejams ievērojams ES fondu atbalsts, tas nav pietiekams Latvijai noteikto energoefektivitātes mērķu sasniegšanai. Piemēram, lai sasniegtu līdz 2030.gadam noteiktos energoefektivitātes mērķus, nepieciešamas investīcijas vismaz 4 miljardu eiro apmērā.

RĪCĪBAS VIRZIENI

1. **Turpmāka atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība:** atkritumu (jo īpaši bioloģiski noārdāmo atkritumu) pārstrādes veicināšana un atkritumu reģenerācija ar enerģijas atguvi, dalītā atkritumu savākšanas sistēma, atkritumu rašanās novēršanas pasākumi, lai sasniegtu ES direktīvās noteiktos mērķus pēc 2020.gada.
2. **Ūdenssaimniecības pakalpojumu pilnveidošana:** integrētas notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas sistēmas attīstība, pasākumi notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jaudas un efektivitātes (tai skaitā energoefektivitātes) uzlabošanai un notekūdeņu savākšanas tīklu rekonstrukcija (atbilstoši Upju baseinu apsaimniekošanas plāniem).
3. **Piesārņojuma samazināšana:** vēsturiski piesārņoto vietu sanācija (tai skaitā bijušo izgāztuvju rekultivācija), gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumi.
4. **Pielāgošanās klimata pārmaiņām:** pretplūdu un krasta erozijas aizsardzības darbības, zaļās infrastruktūras izveide atbilstoši nacionālajām un vietējām klimata pielāgošanās stratēģijām un attīstības programmām.
5. **Bioloģiskā daudzveidība un dabas aizsardzība:** sugu un biotopu uzturēšanas un atjaunošanas pasākumi labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai, darbības antropogēnās slodzes samazināšanai Natura 2000 teritorijās
6. **Atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana kopējā enerģijas galapatēriņā un transporta sektorā.** Pāreja no fosilajiem energoresursiem uz atjaunojamiem energoresursiem un elektroenerģiju siltumenerģijas ražošanā. **Energoefektivitātes līmeņa paaugstināšana un enerģijas galapatēriņa samazināšana** - publisko un privāto ēku atjaunošana, enerģijas ražošanas un piegādes infrastruktūras atjaunošana, industriālo objektu energoefektivitātes paaugstināšana. **Inovāciju veicināšana energoefektivitātes jomā** - zinātnieku un uzņēmēju sadarbība energoefektivitātes jomā, energoefektivitātes klasteru veidošana.